

Monitoring zdravotného stavu lesa

Faktory ovplyvňujúce lesy

Pozemný monitoring

Dlhodobé pôsobenie imisií, ako primárneho škodlivého činiteľa, vyvoláva na mnohých miestach SR rozpad lesných ekosystémov. Výsledky siedmich monitorovacích cyklov dokazujú, že predchádzajúce konštatovanie sa už netýka len lesov v bezprostrednom kontakte so zdrojmi znečistenia, ale aj lesov vzdialených 20 i viac km od nich. Pri hustote ekologicky doteraz nezabezpečených priemyselných i lokálnych zdrojov znečistenia ovzdušia to znamená, že poškodenie lesov rôznej intenzity sa prejavuje celoplošne. K vysokému percentu poškodenia lesov na Slovensku prispieva aj diaľkový prenos znečisteného ovzdušia najmä z Poľska, Česka a územia bývalej NDR, oproti ktorým má Slovensko veľmi nepriaznivú geografickú polohu z hľadiska prevládajúcich smerov prúdenia vzduchu. Potom všetky naše pohoria s nadmorskými výškami siahajúcimi až do 2655 m zachytávajú v zrážkach nadmerné množstvá škodlivých látok. Dôsledkom toho nastáva rozpad horských lesov, najmä na hornej hranici a kosodreviny, ale aj v nižších polohách hrebeňových častí horstiev.

Poznajúc túto nepriaznivú situáciu, v rokoch 1985-1986 vypracoval Lesnícky výskumný ústav vo Zvolene projekt na vybudovanie základnej monitorovacej siete o hustote 16x16 km a informačného systému o stave a trendoch v poškodení lesov SR. K založeniu 111 trvalých monitorovacích plôch na výmere 1,9 milióna ha lesa v rámci územia SR došlo v rokoch 1987-1988 v súlade s požiadavkami Medzinárodného kooperatívneho programu ICP – Forest, ktorý v tom čase začal svoju činnosť. V rámci základnej monitorovacej siete sa hodnotí 4353 nadúrovňových a úrovňových stromov. Vykonáva sa prieskum hlavných zložiek lesného ekosystému: defoliácia a žltnutie asimilačných orgánov, rastová intenzita lesných drevín, odoberajú sa vzorky pôdy a asimilačných orgánov na chemické rozbor. Ďalej sa hodnotí aj poškodenie kmeňa (mechanické, hmyz, huby) a kvalita kmeňa. Monitorovací cyklus je jednoročný a pri odbere vzoriek pôdy päťročný. V súčasnosti sa pripravuje aj meranie čistoty ovzdušia a mokrej depozície škodlivín.

Doteraz sa uskutočnilo 7 monitorovacích cyklov s výsledkami defoliácie lesných drevín. Z nich vyplýva, že najviac poškodenými drevinami sú borovica, agát, dub a topol. Relatívne najzdravšou drevinou ostáva buk a hrab, hoci posledne menovaná drevina v roku 1993 vykazuje najväčšie poškodenie zo všetkých sledovaných rokov.

Fotoletecký monitoring

Vizuálne hodnotenie defoliácie je časovo veľmi náročné a určitou intenzitou tu pôsobí aj subjektívny vplyv odhadcov. Hľadá sa preto taká metóda zisťovania poškodenia lesa, ktorou sa dá odhaliť a kvantifikovať skutočné poškodenie asimilačných orgánov na úrovni bunkových štruktúr a podstatne skrátiť detekčnú a vyhodnocovaciu fázu monitoringu. Pre obe tieto fázy sa v priebehu rokov 1991 – 1992 zabezpečilo vhodné technické vybavenie. Pre špeciálne letecké fotografovanie trvalých monitorovacích plôch je k dispozícii lietadlo ZLIN 43 upravené na fotoverziu. V súčasnosti je možné lietadlo osadiť videokamerou JVC S-VHS, dvomi fotokomorami MK 70 Hasselblad a spektorrádiometrom LICOR 1 800. Do budúcnosti sa plánuje zabudovanie analyzátorov na meranie koncentrácie SO₂, NO_x, O₃ v ovzduší. Pre navigáciu letu sa využíva GPS – 100 riadené satelitmi. Pri leteckom snímkaní sa používa spektrozónálny film Kodak aerochrome infrared 2443 veľmi vhodný pri detekcii poškodenia lesných drevín. Na tomto obrázku tmavočervená farba predstavuje zdravé a bledoružová až biela veľmi poškodené stromy. Bledožltá farba skupinky listnatých drevín na snímke predstavuje lístie prirodzene sfarbené vplyvom jesenného počasia.

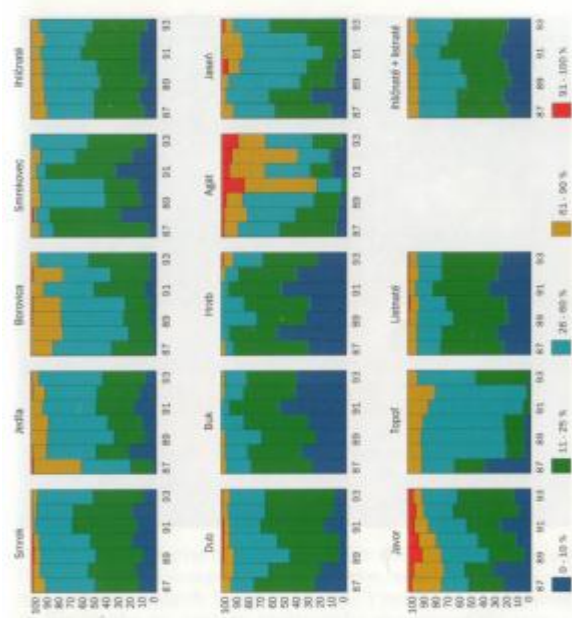
V priebehu posledných rokov sme získali skúsenosti aj z digitálneho vyhodnocovania rôznych ekologických indikátorov z kozmických snímok.

Všetky tieto aktivity sú chápané ako informačné zdroje tvoriaceho sa informačného systému o poškodení lesov SR. Tvorba informačnej banky pozostáva z tvorby banky údajov a banky metód. Banku údajov tvoria bázy textových a grafických údajov. Základom tvorby banky údajov sú údaje pozemného, fotoleteckého a kozmického monitoringu lesných ekosystémov. Na spracovanie dát z pozemného monitoringu je k dispozícii užívateľský software, zatiaľ čo štandardný software tvoria

databázové, grafické, textové editory a štatistické balíky, ako aj software na spracovanie obrazu a GIS (geografický informačný systém) ARC/INFO.

Drevina	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993
Buk	23	19	23	17	13	17	17
Dub	24	30	35	31	25	27	27
Hrab	18	14	20	18	13	18	25
Jaseň	29	23	29	38	40	38	30
Javor	39	35	46	39	33	30	29
Agát	32	37	38	74	46	61	51
Topoľ	26	40	37	38	45	50	32
List. priemer	24	23	27	25	19	23	23
Smrek	34	28	31	29	25	27	29
Jedľa	52	31	39	37	31	33	32
Borovica	40	45	44	44	33	42	29
Smrekovec	24	20	33	30	17	26	27
Ihl. priemer	35	32	35	33	27	29	29
CELKOM	30	27	30	28	23	26	26

Priemerná defolácia
lesných drevín za
doky 1987 – 1993 v
% - ách

Rozmiestnenie trvalých
monitorovacích plôch na území SR

Intenzita defolácie lesných drevín podľa
stupnice európskeho monitoringu.

Kontrolné otázky

1. Faktory ovplyvňujúce lesy.
2. Fotoletecký monitoring.
3. Priemerná defolácia lesných drevín.